

Подорожі Синдбада та інші арабські казки

Український народ

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Скажи сумному: «Не журись!»

І тоді батько розповів дочці про той клопіт, якого завдав йому цар.

— Ради Аллаха, татку, — вигукнула Шагарада, — віддай мене заміж за царя, і тоді я або залишуся жити, або стану викупом за дочок мусульман і врятую їх від нього.

— Заклинаю тебе Аллахом, не наражайсь на цю смертельну небезпеку! — сказав батько.

— Але ж так має бути! — мовила Шагарада.

Тоді батько відвів її до царя Шагріяра.

А перед тим Шагарада намовила свою сестру, що та має зробити:

— Я покличу тебе, ти весь час будеш при мені в царській опочивальні і скажеш: «Сестро, поговори з нами, розкажи нам що-небудь, аби швидше минула ця ніч». Тоді я розповім щось, завдяки чому, з ласки Аллаха, настане наше визволення.

І ось візир привів до царського палацу свою дочку Шагараду. Побачивши його, цар зрадів.

— Маєш те, що мені потрібно? — запитав він у візира.

— Так, — відповів той.

І Шагріяр одразу ж наблизився до Шагаради, але вона почала плакати, і він запитав її:

— Що з тобою?

— О царю, в мене є менша сестра, і я хочу попроситися.

Тоді цар послав по Дуньязаду. Прийшовши до сестри, вона привіталася, міцно обійняла її й сіла біля ложа в ногах. Коли Шагріяр і Шагарада стали розмовляти, Дуньязада сказала:

— Ради Аллаха, прошу тебе, сестрице, розкажи нам що-небудь, аби швидше минула ніч.

— З великою охотою й радістю, якщо дозволить наш найясніший цар.

І Шагріяр, який страждав від безсоння, охоче погодився послухати якусь оповідку.

Упродовж тисячі й однієї ночі розповідала Шагразада цікаві історії цареві. За цей час дівчина народила від Шагріяра трьох хлопчиків, а коли скінчила розповідь, звелася на ноги і, поцілувавши перед царем землю, сказала:

— О, царю часу, усіх епох прикрасо, я — твоя рабиня, і ось вже тисячу й одну ніч, як переповідаю тобі оповідки про пращурів і стародавні повчання. Тож чи маю я право перед твоєю величністю висловити побажання?

І цар відказав їй:

— Кажі, Шагразадо, і ти отримаєш, що зажадаєш.

Тоді вона покликала няньок і євнухів і звеліла їм:

— Принесіть-но моїх дітей.

І вони хутко принесли їх, а то було троє синів, один із яких ходив, інший повзав, а третій смоктав груди. Тож коли їх принесли, Шагразада взяла їх, поставила перед царем і, поцілувавши перед ним землю, сказала:

— Ці діти — твої сини, царю часу, і я бажаю, аби ти помилював мене заради цих дітей. Якщо ти вб'єш мене, діти залишаться без матері і не матимуть жінки, яка б їх добре виховала!

Тут цар заплакав, притиснув дітей до грудей і сказав:

— Клянуся Аллахом, Шагразадо, я помилював тебе перш, ніж з'явилися ці діти, бо побачив, що ти честива, благородна і богобоязлива. Нехай благословить тебе Аллах, твоїх батька, матір, рід і родичів усіх. Закликаю Його у свідки, що я вже давно звільнив тебе від усього, що може завдати тобі шкоди.

І Шагразада поцілувала цареві руки й ноги, дуже зраділа й вигукнула:

— Нехай продовжить Аллах життя твоє, примножить гідність твою і велич.

І царський палац сповнила радість, аж вихлюпнувшись у місто. То була ніч, що не вкоротшує життя, світліша від дня. А на ранок цар від щастя сіяв: він добро роздавав та за військом послав. Коли ж воїни прибули, він нагородив свого візира, батька Шагразади, гарним коштовним одягом і сказав йому:

— Хай захистить тебе Аллах за те, що ти видав за мене заміж свою благородну дочку, яка посприяла моему каяттю в убивстві чужих дочок. Я достеменно переконався, що вона благородна, чиста й розумна, й Аллах наділив мене від неї трьома синами. Тож хвала Йому за таку прещедру милість.

Потому він нагородив почесними одягами усіх візирів, емірів та державних мужів і наказав прикрашати місто упродовж тридцяти днів. І жоден із мешканців не витрачав на те ані власного диргема, — навпаки, всі витрати і сплати робилися з царевої скарбниці. Місто як ніколи гарно прикрасили, барабани гриміли, флейти звучали, всі музики грали, від царя дари приймали, жебракам і нужденним милостиню роздавали. Цар не оминув своєю щедрістю жодного підданого чи мешканця держави.

І зажив він разом зі своєю челяддю у щасті й свободі, радості й насолоді, допоки не прийшла до них Руйнівниця благ і Губителька сіромах. Тож хвала Тому, Кого плинність часу не зачіпає, ніяка зміна не вражає, Хто геть усюди поспіває, від Кого досконалішим ніхто не буває. Молитва і мир імамові Його величі, панові всіх людей, господа нашому Мухаммаду, який серед Його творінь є вінець, через якого ми благаємо Аллаха про найліпший кінець.

Третя подорож Синдбада 1

«Ачи знаєте ви, браття, про що я вам зараз хочу розповісти? Ви почуєте історію ще дивовижнішу, аніж ті, що траплялися зі мною раніше. Аллах всевідаючий бачить, що із попередньої своєї

подорожі я повернувся з купою багатств, радіючи, що залишився живий. Єдине, чим я займався після повернення, — це насолоджувався життям, витрачаючи свої скарби. Я оселився у Багдаді, де прожив деякий час ні в чому себе не обділяючи, але дуже скоро стало мені нудно. Захотілося знову побачити чужі краї, невідомі землі, відчути запах пригод... Я знову мріяв подорожувати. Насамперед я вирішив податися до Басри.

Набравши необхідних товарів для продажу у чужих землях, я покинув рідне місто. Прибувши до берегів Басри, побачив великий корабель з торговцями, моряками та прочанами. Після спілкування з цими людьми я перейнявся до них симпатією, вирішивши продовжити подорож у товаристві досвідчених мореплавців. З божим благословенням ми вирушили в путь.

Довгий час Аллах нас милував, ми успішно плавали морями від однієї землі до іншої, минали країни й острови, повсюди продавали і купували, і ніщо не могло засмутити нашу команду.

Але ось одного дня, коли ми були у відкритому океані, почалася буря. Величезні хвилі стояли стіною, а їхня піна була кольору слонової кістки. Капітан корабля чатував на кормі, напружено видивляючись навколо. Аж раптом він увесь зблід і почав несамовито кричати, віддаючи команду спустити вітрила і кинути якорі. Одяг у капітана розтріпався, борода стирчала в різні боки. Ми запитали, що відбувається. Капітан відповів:

— Чи знаєте ви, мої безпечні мандрівці, що вітер розсердився на нас і тепер несе прямо на мавпячі скелі? Звідти ще ніхто не вибирався... Ох, віщує мені серце, що усі ми там і загинемо.

Не встиг капітан закінчити, як скелі опинилися вже зовсім поруч. Корабель прибило до берега, і його вмить оточили волохаті створіння, схожі на мавп. Звісно, ми могли спробувати оборонятися, але якщо б ми вбили бодай одне з них, решта накинулися б на нас і розірвали. Перевага у числі завжди додає звитяги. Тож ми сиділи і

тремтіли від страху. Адже боятися було справді чого — тіла створінь покривала густа чорна шерсть, обличчя були також чорними, а уста хоча й розкривалися, але звідти не вилітало жодного людського слова. Кілька істот мовчки кинулися на якорі і вмиль перегризли линви своїми жажливими іклами. Тож увесь корабель разом із вантажем став здобиччю потворних мавп. Але, на щастя, команда створінь не цікавила.

Після того як ми з товаришами втратили корабель, нам довелося довго блукати по острову, втамовуючи голод плодами, які вдавалося знайти на деревах, борючись зі спрагою завдяки воді з острівних річок. Те, що спочатку здалося нам скелями, насправді було невеликими горами, які відділяли країну мавп від моря. У своїх блуканнях ми дісталися середини острова, де височів величезний будинок, справжній палац. Двері було оздоблено чорним деревом, а високі стіни, здавалося, сягали небес. Недовго думаючи, ми вирішили піти до будинку — якщо це палац, то, мабуть, там має бути правитель, з яким можна було б домовитися про подальшу долю.

Втім, увійшовши, господаря всередині ми не побачили. Натомість в очі кинулася дуже простора вітальна зала зі зручними диванами, що так і манили присісти... Із зали кудись вели численні високі двері, що півколом замикалися на високій терасі, на якій стояв стіл із рожнами й рештками смаженого м'яса. Вочевидь, недавно тут був господар, тож було краще, мабуть, почекати його на місці. Ми вирішили трохи відпочити, та й не помітили, як заснули. Проспавши десь від обіду й до заходу сонця, ми прокинулися від того, що в залі почувся шум. Раптом десь зверху нам на голови спустилася величезна істота, схожа на людину, але вища у кілька разів. Така само чорна і волохата, як ті мавпи, що ми бачили на березі, але довжелезна, як кокосова пальма. З-під масивного лоба на нас дивилися маленькі очі-вогники, що нагадували іскри, а з рота

стирчали ікла, схожі на кабанячі. Та й важко було назвати це ротом, радше — жерло, розміром з криницю. Губи — як у верблюда. Вуха велетня спадали йому на плечі, а пазурі на лапах були широкими й гострими, як у лева.

Я побачив страхіття першим. Коли прокинулися мої супутники, їх також охопив невимовний жах. Не вигадавши нічого кращого, ми припишкли, вдаючи з себе мертвих».

На цих словах Шагразада закінчила свою історію, відклавши її продовження до наступного вечора.

* * *

Шагразада продовжила, розповідаючи від імені Синдбада:

«Отож коли я і супутники побачили велетня, нас охопив невимовний страх. Спустившись звідкись зверху на землю, істота підійшла до нас, простягнула руку і, подумавши трохи, вибрала чомусь мене. Я завмер від жаху, відчуваючи себе жертвою в руках м'ясника, а велетень тим часом обмацував мене своїми пальцями з голови до ніг. Проте через усі випробування, котрі мені довелося зазнати, я став зовсім несмачний, ні краплі жиру — лише шкіра й кістки, тому через хвилину страхіття поставило мене на землю і простягнуло руку по одного з моїх товаришів. Так само, як і в мене, серце бідолахи пішло в п'яти, коли велетень підняв його в повітря, але нещасному також поталанило. Невдоволено пробуєючи кожного з нас, велетень не заспокоївся, поки не вибрав капітана — чоловіка огрядного, найтовстішого, але і найдужчого серед усього гурту.

Капітанові пощастило менше — чудовисько схопило нещасного і щосили кинуло його об землю, так що той одразу віддав Богу душу. Після цього велетень наступив на шию покійному, взяв величезного рожна і настромив капітана, немов якусь дичину. Закінчивши приготування, чудовисько поставило свою жертву смажитися на вогні.

Увесь цей час ми мовчки спостерігали за тим, що відбувається, не в змозі ніяк цьому запобігти. Як тільки тіло капітана досмажилось, велетень почав його їсти, з великим апетитом розшматовуючи плоть своїми величезними пазурами.

Чудовисько не залишило від бідолахи нічого — навіть кістки обсмоктало, рештки кинувши у куток палацу. Вдоволено потягнувшись, велетень заліз на терасу, позіхнув і вирішив трохи посидіти. Через кілька хвилин він заснув. Хропів велетень несамоовито, так що аж стіни дрижали. Ми, неначе отара припишклих овець, боялися й поворухнутися. Велетень проспав до самого ранку, після чого встав і, ніби не помічаючи нас, пішов у своїх справах.

Щойно страхіття зникло, мої товариші почали приходити до тями. Усвідомивши, що з нами трапилося, серця охопила ще більша печаль. Оплакавши капітана, ми почали радитися. Один із купців мовив:

— Що це за доля така? Море нас не поглинуло, але тільки для того, щоб нас зараз з'їла якась мавпа? На все воля Аллаха, і якщо нам на роду написано загинути, ми загинемо — але присягаюся, не такою ганебною смертю! І перед цим ми спробуємо зробити усе, щоб порятуватися!

Погодившись, ми вийшли, аби пошукати якесь безпечне місце, де можна було б врятуватися від чудовиська. Але проблукавши цілий день по острову, зрозуміли, що знайти такий куточок, де б нас ніхто не побачив — неможливо. Тож краще буде перечекати в самому палаці, щоб не сердити велетня і не спати просто неба.

Увечері знову з'явилося чудовисько. Так само, як і першого разу, воно вдумливо перепробувало кожного з нас, поки черга не дійшла до мене. Серце завмерло. Однак тепер не пощастило іншому купцеві — велетень схопив його, кинув на землю, а далі все відбувалося точнісінько так, як і минулого разу. Покінчивши з

вечерею, чудовисько захропіло і проспало до самого ранку, щоб з першими променями сонця піти у своїх справах.

Після того, як страхіття зникло, ми знову почали радитися між собою. Стало зрозуміло, що краще вже загинути в морі, аніж у животі мавпи. Потрібно було вигадати якийсь план. Один із матросів мовив:

— Давайте нарешті вб'ємо його і покінчимо з цим. Я не хочу, щоб моє життя скінчилося так ганебно. Як у кого є думки?

— Вбити велетня не досить, — вирішив я взяти справу в свої руки, — потрібно також якось звідси вибратися. Я пропоную взяти оці дровиняки, які страховисько тримає, щоб розпалювати багаття, і з'єднати їх між собою. Так ми зможемо зробити для себе невеличкий пліт і попливти світ за очі. Зустрінемо корабель, і якщо на те воля Аллаха, зможемо повернутися додому або померти. Тільки це буде смерть мучеників, тих, хто боровся за свою свободу! Отож, у нас є два шляхи — або спробувати, або сидіти тут і померти в шлунку мавпи.

— Мудрі слова! — погодилося на мою пропозицію товариство.

Отже, сказано — зроблено. Зв'язавши дровиняки між собою, ми змогли змайструвати пліт, куди поклали те, що вдалося назбирати на острові: трохи харчів, питної води і різних дрібниць. Після цього ми знову повернулися до палацу чекати далі на свою долю. Незабаром з'явився велетень, вибрав одного з нас, зробивши з ним те саме, що і з попередніми бідолахами».

На цих словах Шагразада закінчила свою історію, відклавши її продовження до наступного вечора.

* * *

— Отож слухай, мій повелителю, що далі розповідав Синдбад, — мовила Шагразада:

«Чорний велетень знову вибрав одного із нас на заклання і, втамувавши свій голод, ліг відпочивати. Його хропіння було схоже

на грім, тож ми не сумнівалися, що істота спить міцним сном. Наш план був простий. Ми взяли дві величезні залізні палиці, схожі на ті, куди страховисько нанизувало наших друзів. Потім ми поклали палиці у вогонь, аж поки залізо не побіліло від жару. Ухопивши обидві палиці за держак, ми приставили їх до голови велетня, навпроти очей. Далі дві команди моряків з усієї сили налягли і встромили вістря велетневі прямо в очі.

Шалений крик змусив стіни задрижати. Справа була зроблена. Розбігаючись на всі боки від велетня, який наосліп намагався когось схопити, ми поспішили надвір. Бігаючи у безсилій люті туди-сюди, істота так нікого і не спіймала, після чого, покружлявши трохи навколо палацу, кудись зникла.

Не встигли ми отямитися, як велетень повернувся. І не сам, а з подругою — ще більшою і потворнішою, ніж він сам. Зрозумівши, що тепер нас уже нічого не порятує, ми чимдуж поспішили до плоту. Відв'язавши пліт від берега, ми відштовхнули його чимдалі в море, чуючи позаду скажені крики двох велетнів. На жаль, на цьому наші лиха не закінчилися — услід нам велетні жбурляли величезні каменюки, одна з яких урешті-решт перевернула пліт і потопила більшу частину нашої команди. Залишилися тільки троє — я і ще двоє молодих купців, які вміли добре плавати».

На цих словах Шагарада закінчила розповідати свою історію, відклавши її продовження до наступного вечора.

* * *

Шагарада мовила:

— Мій повелителю, останнього разу я тобі розповідала, як Синдбад із купцями зміг втекти з мавпячого острова, та закінчила на тому, як велетень із подругою каменюками вбили усіх, крім Синдбада і двох його товаришів. Ось як було далі:

«Наш пліт хвилями прибило до якогось острова. Ми йшли до самих сутінок, аж поки нас не застала ніч. Ми вирішили перечекати

таки там, де були, навіть трохи поспали. Але потім прокинулися — знову від якогось дивного шуму. Розплющивши очі, я побачив моторошну картину: навколо нас обвивався кільцями величезний змій. Я і мої супутники з жахом спостерігали за тим, як тварюка міркувала, кого з нас з'їсти. Вже незабаром змій випростався і одним швидким рухом схопив мого товариша. Я та інший мій супутник нічого не могли зробити, мовчки дивлячись, як страховисько пожирало нашого друга. Під кінець аж у голові запаморочилося: було чутно, як усередині змієвого шлунка хрустять ребра небіжчика. Покінчивши з жертвою, істота зникла у нічному мороці.

Ми з останнім купцем, що залишився живий, ламали собі голову: як так виходило, що кожна наступна смерть, яка на нас чатувала, ще жахливіша, ніж попередня? Хвала Аллаху, ми врятувалися від загибелі у морських водах, ми змогли втекти від чорного велетня, але як тепер вислизнути від цього зловісного змія?

Цілий день, блукаючи по острову в пошуках відповіді, ми харчувалися плодами з дерев, пили воду зі струмків, аж поки не почало сутеніти. Потрібно було думати, де переночувати. Неподалік трапилося високе дерево, і ми вирішили перебути ніч на його гілках. Я видряпався на самий вершечок, а мій приятель розташувався трохи вниз, на зручнішій і ширшій гілці.

Щойно на небі з'явилися зірки, приповз змій. Я не встиг і оком змигнути, як тварюка оповила стовбур і схопила мого приятеля. Знову було чутно моторошний хрускіт кісток, і знову зміюка від жертви не залишила й клаптика. Втамувавши голод, змій розтанув у нічному мороці.

Решту ночі я провів на дереві, але заснути вже не зміг. Тільки-но почало світати, я зліз із дерева, ні живий ні мертвий від страху. У голові промайнула думка: «Добре там у морських водах. Спокійно...» Але як людина міцного духу, я вирішив, що краще

буде міркувати, як вийти з цього становища, а не впадати у відчай. Для початку варто було б поспати, але так, щоб потім прокинутися...

Блукаючи по острову, я збирав усілякі дерев'яні дощечки, палички і гілки, які мені потім могли знадобитися. Коли усього виявилось удосталь, я почав робити щось схоже на дерев'яний ящик. Змайструвавши над головою, під ногами, по боках, на животі і спині уявну халабуду, я опинився немов у дерев'яних стінах, які мали захистити мене від пащі змія.

Як тільки почало темніти, страховисько приповзло знову. Оглянувши мене, змії відкрив пащу і спробував заковтнути здобич. Але дошки йому зробити це не давали. Марно намагаючись запхнути мене в пащу, змії вирішив оповити дерев'яний ящик і розчавити його разом зі мною, як той удав. Але гілки і колючки впивалися у тіло істоти, і змії був змушений відступити.

Увесь цей час я лежав заціпенілий від страху. Чудовисько то покидало спроби мене дістати і віддалялося, то поверталось знову. І хоч як йому хотілося мене проковтнути, дровиняки не піддавалися. Так продовжувалося до самого світанку, і тільки коли на горизонті замайоріли перші промені сонця, змії нарешті поповз геть, змушений змиритися.

Переконавшись, що мій мучитель зник, я виліз зі свого дерев'яного прихистку, поспішивши подалі від цього страшного місця. Йшов довго, аж поки не дістався іншого кінця острова. Там я вирішив трохи перепочити. Вилізши на великий камінь, я дивився у море, міркуючи над становищем, у якому опинився.

Аж ось придивившись, я завважив на далекому обрії човен. Зрозумівши, що іншої нагоди може й не бути, я знайшов найближче дерево, відламав велику гілляку й узявся нею махати, сподіваючись, що мене помітять.

• • •

Далі — у повній книжці «Подорожі Синдбада та інші арабські казки».
nashaknyga.com.ua